

بررسی میزان رفتارهای پرخطر و سنجش عوامل خانوادگی و آموزشی موثر بر آن در دانش‌آموزان دختر کرمان

سیده مینا کوهبنانی نژاد

کارشناس ارشد جامعه‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی کرمان

علیرضا صنعت خواه^۱

استادیار گروه جامعه‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی کرمان

چکیده

مطالعه حاضر به بررسی میزان رفتارهای پرخطر دانش‌آموزان و سنجش عوامل خانوادگی و آموزشی موثر بر آن در میان دانش‌آموزان دختر دبیرستان‌های دوره‌ی دوم ناحیه دو شهر کرمان در سال تحصیلی ۱۳۹۷-۱۳۹۸ می‌پردازد. کارکرد خانواده به عنوان متغیر اجتماعی و جو مدرسه به عنوان متغیر آموزشی در نظر گرفته شده است. جامعه آماری تحقیق، برابر با ۴۳۰۹ نفر است که ۳۵۳ نفر به عنوان نمونه تحقیق انتخاب شده‌اند. روش نمونه‌گیری، خوشه‌ای و تصادفی ساده بوده و تحلیل آماری با استفاده از نرم‌افزار Spss23 و Amoss Graph22 انجام شده است. در این تحقیق از نظریات مک مستر، فورت ونگلر و ولفگانگ و گلیکمن استفاده شد. نتایج نشان داد که متغیر پاسخگویی عاطفی و پس از آن کنترل رفتار در خانواده با ضریب رگرسیون استاندارد ۰/۳۸۰ و ۰/۳۰۰ به ترتیب، بالاترین ضریب تاثیر غیرمستقیم را با رفتارهای پرخطر دانش‌آموزان دختر داشته‌اند. از طرف دیگر بین متغیر کنترل رفتار در خانواده و رفتارهای پرخطر بالاترین ضریب مستقیم و معکوس (۰/۳۴۱-) وجود دارد. بدین ترتیب

^۱نویسنده مسئول: asanatkah@yaho.com

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۱۲/۱

تاریخ ارسال: ۱۳۹۸/۷/۱۴

DOI: 10.22051/JWSPS.2020.28645.2106

براساس نتایج، میزان رفتارهای پرخطر دانش آموزان در حد کم بوده است و مدرسه و خانواده تاثیر بالایی بر کاهش رفتارهای پرخطر دارند.

واژگان کلیدی

رفتارهای پرخطر، عوامل آموزشی، عوامل خانوادگی، خانواده، جو مدرسه، دانش آموزان

مقدمه و بیان مسئله

امروزه، رفتارهای پرخطر به رفتارهایی گفته می‌شود که سلامت و بهزیستی نوجوانان، جوانان و سایر افراد جامعه را به خطر می‌اندازد. این رفتارها به دو گروه تقسیم می‌شوند: گروه اول رفتارهایی اند که سلامت و بهزیستی خود فرد را به خطر می‌اندازند، مثل مصرف مواد مخدر، الکل، سیگار و رفتارهای جنسی پرخطر و نایمن و گروه دوم رفتارهایی هستند که سلامت و بهزیستی سایرین را تهدید می‌کنند، مثل دزدی، پرخاشگری، گریز از مدرسه و خانه. با بررسی پیشینه تجربی این موضوع، به آسانی می‌توان تأثیرات این گونه رفتارها را بر کارکردهای شغلی، تحصیلی و اجتماعی مشاهده کرد (سلمانی و همکاران، ۱۳۹۳؛ ادیب نیا و همکاران، ۱۳۹۵).

یکی از موارد جدی تهدیدکننده سلامت که در سال‌های اخیر با توجه به تغییرات سریع اجتماعی، از سوی سازمان‌های بهداشتی، مجریان قانون و سیاست‌گذاران اجتماعی به‌عنوان یکی از مهم‌ترین مشکلات موجود در جامعه مورد توجه قرار گرفته است، شیوع رفتارهای پرخطر در میان اقشار مختلف است. به‌عنوان مثال، پیش‌بینی شده است که تا سال ۲۰۳۰، تنها میزان بیماری‌ها و مرگ و میر ناشی از مصرف دخانیات به رقم ۱۰ میلیون نفر در سال برسد (سلوسکی^۱، ۲۰۰۴).

مطالعات نشان داده‌اند که اغلب رفتارهای پرخطر از جمله مصرف سیگار، الکل، مواد و رفتارهای جنسی نایمن در سنین قبل از ۱۸ سالگی آغاز می‌شوند (برگمن و اسکات^۲، ۲۰۰۱).

^۱ Slusky

^۲ Bergman and Scott

نوجوانان، آسیب پذیرترین قشر در برابر رفتارهای پرخطرند و به واسطه ویژگی های تحولی این دوره، بیش از سایر گروه ها دست به رفتارهایی می زنند که سلامت حال یا آینده شان را در معرض خطر قرار می دهد (ماسن^۱ و همکاران، ۱۳۸۰؛ سلیمانی نیا، ۱۳۸۶). نتایج مطالعات بین المللی حاکی از آن است که بین ۳۵ تا ۴۰ درصد نوجوانان احساس غمگینی و بی ارزشی را تجربه می کنند (ازرات ال^۲، ۲۰۰۳).

در جریان زندگی، جامعه پذیری در روابط پیچیده نهادهایی همچون خانواده، مدرسه و محله صورت می گیرد. الگوهای رفتاری نهادها دربرگیرنده راههایی برای مدیریت رفتار و حل تعارضات رفتاری است (علیوردی نیا و همکاران، ۱۳۸۷). خانواده ای که ساختار منسجم دارد و برای رشد و رفاه اعضای خود تلاش می کند کمتر دچار مشکلات و امراض می گردد (موسوی، ۱۳۸۲). در بسیاری مواقع روابط عاطفی مناسب در خانواده می تواند به عنوان عامل پیشگیری از بروز رفتارهای خطرآفرین تلقی شود. افزایش حضور والدین در منزل و تقویت ارتباط عاطفی بین اعضای خانواده نه تنها امنیت روانی فرزندان را تامین می نماید، بلکه می تواند به عنوان یک نیروی مهم در پیشگیری از اعتیاد و پیامدهای آن تلقی شود (تیموتی^۳ و همکاران، ۲۰۰۰؛ داکوف^۴ و همکاران، ۲۰۰۱؛ بروک^۵ و همکاران، ۲۰۰۱).

آموزش و پرورش عرصه ای است که در آن آرمان های فرهنگی، تربیتی، اجتماعی و اخلاقی پیگیری می شود و مدرسه به عنوان مکانی که مهارت های بسیاری از جمله ارتباطی، قانون پذیری، کنترل هیجانات و هنجارهای اجتماعی را در جهت جامعه پذیر شدن فرد آموزش می دهد، دارای اهمیت بالایی است (کرمانی مامازندی و همکاران، ۱۳۹۶). ناهنجاری رفتاری دانش آموزان را می توان یکی از عوامل جدایی ناپذیر مدرسه قلمداد کرد. چرا که همواره در همه مدارس وجود داشته است. (ادیب نیا و همکاران، ۱۳۹۵) به نظر گروهی از پژوهشگران

¹ Masen

² Ozer

³ Timothy

⁴ Dakof

⁵ Brook

این پدیده از نظر علمی طبیعی است. (شیردل و همکاران، ۱۳۹۴) ولی همین پدیده طبیعی، برای معلمان آزار دهنده است. از طرف دیگر، ناهنجاری رفتاری دانش‌آموزان تا حدی نشانگر نارسایی‌های نظام آموزشی است. (طالب زاده نوبریان و همکاران، ۱۳۸۷) و از طرف دیگر ضعف علمی و رفتاری برخی از اولیای مدرسه را مشخص می‌نماید. باید باور داشت که آموزش و پرورش برای تحقق اهداف خود به نیرویی جدی و با آرامش کامل نیاز دارد و کم توجهی به این رکن موجب شکست برنامه‌های درسی و منابع آموزشی می‌شود (کرد و همکاران، ۱۳۹۱).

یکی از مهم‌ترین مسائلی که در زمینه مشکلات جوانان و نوجوانان وجود دارد مسئله‌ی ناهنجاری‌های رفتاری و رفتارهای پرخطر آنان است. اما بررسی‌های کافی و کارآمدی در این زمینه صورت نگرفته است و رفتارهای پرخطر کمتر به عنوان موضوع پژوهش‌های روان‌شناسی و جامعه‌شناختی مطرح شده یا به‌طور پراکنده مورد بررسی قرار گرفته است. توجه به سلامت دختران به‌عنوان نیمی از جمعیت جامعه که تأثیرات زیادی در تحولات اجتماعی دارند و چون مادران آینده هستند و در رشد و تربیت نسل آینده نقش دارند، می‌تواند در پیشبرد توسعه‌ی اجتماعی جوامع نقشی مهمی ایفا کنند (فیروزی، ۱۳۹۶). از آنجاکه خانواده بستر شکل‌گیری شخصیت افراد بوده و الگوهای ارتباطی حاکم بر آن نقش مهمی در شکل‌گیری رفتار اعضای آن دارد و مدرسه نیز تکمیل‌کننده این فرایند در سال‌های آتی است، این پژوهش به‌منظور بررسی میزان رفتارهای پرخطر دانش‌آموزان و سنجش عوامل خانوادگی و آموزشی موثر بر آن در دانش‌آموزان دختر متوسطه دوم صورت می‌گیرد.

پیشینه تجربی

در خصوص رفتارهای پرخطر مطالعات گسترده‌ای در حوزه‌های گوناگون علمی انجام شده است. صاحب‌دل و همکاران (۱۳۹۳) در تحقیق خود به بررسی تأثیر آموزش مهارت‌های ارتباطی به مادران بر کاهش رفتارهای پرخطر فرزندان پسر معنادار پرداختند. نتایج نشان داد که آموزش مهارت‌های ارتباطی به مادران به‌طور معناداری رفتارهای پرخطر فرزندان آن‌ها را

کاهش داده بود. رادمهر و همکاران (۱۳۹۷) در نتایج پژوهش خود بیان کردند افزایش مهارت‌های حل مسئله و خودکارآمدپنداری در دانش‌آموزان باعث می‌شود تا کمتر به رفتارهای پرخطر بپردازند. ابراهیم بابایی و همکاران (۱۳۹۶) در نتایج مطالعه خود نشان دادند که همبستگی منفی و معناداری بین کارکرد خانوادگی و رفتارهای پرخطر وجود دارد که در این میان، کارکرد خانوادگی به‌طور مستقیم و غیرمستقیم توسط دو متغیر میانجی سبک زندگی و تصمیم‌گیری پرخطر بر رفتارهای پرخطر تأثیر می‌گذارد. سلمانی و همکاران (۱۳۹۳) در تحقیق خود به بررسی نقش صفات شخصیتی و وظیفه‌شناسی، سازگاری و هیجان‌خواهی در رفتارهای پرخطر پرداختند. نتایج پژوهش نشان داد که بین هیجان‌خواهی و رفتارهای پرخطر رابطه مثبت معنادار و بین سازگاری و وظیفه‌شناسی و رفتارهای پرخطر رابطه منفی معنادار وجود دارد. زاده محمدی و احمدآبادی (۱۳۸۸) در پژوهشی به بررسی رفتارهای پرخطر در میان نوجوانان پرداختند و با بررسی ۱۲۰۴ نمونه نشان دادند که بین سبک‌های ارتباطی والدین و رفتارهای پرخطر فرزندان رابطه معناداری وجود دارد. اسماعیل زاده و همکاران (۱۳۹۳) در بررسی دانش‌آموزان دختر و پسر مقطع متوسطه‌ی قزوین بیشترین شیوع را به‌ترتیب مصرف قلیان با ۵۹/۲ درصد، مصرف سیگار با ۳۲/۷ درصد، مصرف الکل با ۱۶/۷ درصد و مصرف مواد مخدر با ۷/۳ درصد دانسته‌اند. عطا دخت و همکاران (۱۳۹۲) در پژوهشی پیرامون گرایش دانشجویان به رفتارهای پرخطر گزارش کردند که میزان گرایش به مواد مخدر، الکل، سیگار و رابطه‌ی جنسی در پسران بیشتر از دختران است. اما در گرایش به خشونت، رانندگی خطرناک و دوستی با جنس مخالف تفاوتی بین دختران و پسران دیده نمی‌شود. ویگونا^۱ و همکاران (۲۰۱۸) در مطالعه‌ای با هدف تهیه و شناسایی ارتباط بین تجربه حمله سایبری و پیامدهای رفتار پرخطر براساس تفاوت‌های جنسیتی در نوجوانان به این نتیجه رسیدند حمله سایبری تأثیرات منفی بر دو جنس داشته و احتمال رفتار پرخطر را افزایش می‌دهد. چاه^۲ و همکاران (۲۰۱۹) در پژوهشی با عنوان «عوامل شخصی و خانوادگی مرتبط با رفتارهای پرخطر در بین

^۱ Wiguna

^۲ Cheah

نوجوانان» دریافتند عوامل شخصی تعیین کننده‌های مهم رفتارهای پرخطر هستند و مداخله جهت کاهش مشارکت در رفتارهای پرخطر در بین نوجوانانی که هم عملکرد تحصیلی ضعیفی دارند و هم والدین کم دانش دارند می‌تواند موثر واقع شود. فلورنس^۱ و همکاران (۲۰۲۰) در مطالعات خود نشان دادند که برنامه‌های پیشگیری از خودکشی با تمرکز جهانی در مدارس مورد نیاز است. گون^۲ و همکاران (۲۰۱۳) در مقاله «تاثیر دوستان بر مسائل رفتاری نوجوانان در مدرسه» نشان دادند که دوستان مدرسه‌ای بر رفتارهای یکدیگر تأثیر می‌گذارند. دوستان بر رفتارهای مسئله‌ساز در مدرسه به‌ویژه در میان دانش‌آموزان کوچک‌تر، تأثیری بسزا دارند.

چارچوب نظری

با توجه به پیچیدگی مسئله رفتارهای پرخطر برای نوجوانان می‌توان گفت که هیچ یک از نظریه‌های انحرافات، دارای جامعیت نیستند که بتوان براساس آن گرایش نسل جوان جامعه را به انجام این گونه رفتارها تبیین کرد. از این رو چنانچه این مسئله به‌طور علمی و عینی مورد بررسی قرار گیرد، ناگزیر باید به تلفیق جنبه‌های همگرایی نظریه‌های موجود پرداخت و در نهایت به تدوین چارچوب نظری تحقیق همت گماشت.

تبیین علمی موضوع رفتارهای پرخطر در دانش‌آموزان ناحیه دو شهر کرمان، نیازمند تلفیق نظریات در حوزه‌های جامعه‌شناسی و روان‌شناسی است. یکی از مدل‌های مهم در زمینه کارکرد خانواده مدل کارکرد خانواده مک مستر^۳ است. این مدل در اوایل دهه ۱۹۶۰، توسط اپستین، بیشاپ و لوین^۴ در دانشگاه مک مستر رشد یافت. مدل مک مستر به ارزشیابی ازدواج‌ها و خانواده‌ها می‌پردازد. این مدل که مبتنی بر رویکرد سیستمی است ساختار، سازمان و الگوی تبادلی واحد زناشویی را توصیف می‌کند و اجازه می‌دهد که روابط خانوادگی یا زناشویی در یک طیف سطحی، از وضعیت سلامت تا اختلال شدید روانی مورد آزمایش قرار گیرد. اگرچه

¹ Flores

² Geven

³ McMaster

⁴ Epstein, Bishop and Levin

مدل مک مستر تمام جنبه‌های کارکرد خانواده را پوشش نمی‌دهد اما ابعاد مهمی که اغلب نمود بالینی پیدا می‌کنند را مد نظر قرار می‌دهد (اعتمادی و همکاران، ۱۳۹۲).

مدل مک مستر، مدل تکامل یافته‌ای است از یک مدل انتشار نیافته به نام «طرح طبقات خانوادگی» که برای نخستین بار در سال ۱۹۷۲ مطرح شد. این مدل، راه مفیدی برای بررسی خانواده‌ها ارائه داده است و بر رویکرد نظام‌دار استوار است. این رویکرد شش جنبه‌ی کارکرد خانواده را مد نظر قرار می‌دهد:

۱- حل مسئله ۲- ارتباط ۳- نقش‌ها ۴- پاسخگویی عاطفی ۵- مشارکت عاطفی ۶- کنترل رفتار (اله یاری و حسینی، ۱۳۹۳).

از آنجایی که بخشی از متغیر مستقل عملکرد خانواده است چهارچوب تئوریک مدل ارزیابی عملکرد خانواده‌ی مک مستر است که به ویژگی‌های منظومه‌ی خانواده و برخوردهای سیستمی و تبادلی اعضای خانواده مربوط می‌شود و برای بررسی ارتباط وضعیت عملکردی خانواده با میزان بروز رفتارهای پرخطر در دانش‌آموزان مناسب است. در مدل مک مستر عملکرد کلی خانواده شامل شش بعد است که در این پژوهش از سه بعد آن یعنی، حل مسئله، پاسخگویی عاطفی و کنترل رفتار استفاده می‌شود. اپستین، بیشاپ و لوین اعتقاد دارند که این ابعاد از خانواده بر روی یکدیگر و همچنین بر روی عملکرد کلی خانواده تاثیر به سزایی دارند. این درحالی است که خانواده یکی از مهم‌ترین و تاثیرگذارترین نهادها در رفتار نوجوانان است. بخش دیگر متغیر مستقل در این پژوهش مدرسه است. طبق نظر ولفگانگ و گلیکمن^۱ و نظر فورت ونگلر^۲ جو مدرسه و جو حاکم بر کلاس به‌عنوان جزئی از مدرسه تاثیر به سزایی در رفتار و عملکرد دانش‌آموزان دارد. کلاس به‌مثابه یک گروه اجتماعی، از افراد گوناگون تشکیل شده است که از نظر تجارب، فرهنگ خاص (خرده فرهنگ)، شخصیت و ابعاد متنوع دیگری با هم متفاوت هستند. تعامل اعضا با یکدیگر تا حد زیادی متاثر از جو حاکم بر کلاس است. هر کدام از افرادی که در

^۱ volfgang and gilke man

^۲ furtwengier

مدرسه مسئولیتی بر عهده دارند و از همه مهم‌تر معلم بر جو کلاس تاثیرگذارند (حسین چاری و خیر، ۱۳۸۱).

ولفگانگ و گلیکمن، با تعریف مدیریت کلاس به عنوان: «کلیه تلاش‌های معلم برای سرپرستی فعالیت‌های کلاس از جمله تعاملات اجتماعی، رفتار دانش‌آموزان و یادگیری» ابتدا چهار جنبه برای مدیریت کلاس برشمردند: محیط روان‌شناختی (تعاملات دانش‌آموزان)، آموزش (سازماندهی تدریس)، ارتباطات (سیستم بازخورد) و ساختار کلاس (قوانین و تکالیف). پس از آن مارتین^۱ و همکاران (۱۹۹۸)، با استناد به چارچوب مفهومی ولفگانگ و گلیکمن، جنبه‌های مدیریت کلاس را در سه بعد سازماندهی کرده‌اند:

الف) مدیریت کلاس که شامل جنبه‌هایی چون: نظارت بر محیط کلاس، ساخت‌دهی فعالیت‌های روزانه‌ی برنامه‌ی درسی و تخصیص مواد آموزشی برای دانش‌آموزان است؛ چگونگی انجام این وظایف و میزان نقش معلم و دانش‌آموز در انجام آن‌ها، در جو عمومی و سبک مدیریت کلاس تاثیری به سزا دارد.

ب) مدیریت افراد که این بعد به اعتقاد معلم درباره‌ی دانش‌آموز و تلاش‌های معلم برای توسعه‌ی روابط با دانش‌آموزان مرتبط است؛ به گزارش پژوهشگرانی چون؛ گلسر^۲ (۱۹۸۶)، گوردن^۳ (۱۹۷۴) و وین استین^۴ (۱۹۹۶) کیفیت رفتار معلم و شاگرد، تاثیر بسیار بر موفقیت علمی دانش‌آموزان دارد. چنان‌که وین استین استدلال می‌کند: «معلمان خوب زمانی را صرف شناختن دانش‌آموزان و علایق آن‌ها می‌کنند و براساس این شناخت، ارتباط دوستانه‌ای در قالب یک دوست و یک بزرگسال مسئول با دانش‌آموزان برقرار می‌کنند».

ج) مدیریت رفتار که ارتباط تنگاتنگی با مدیریت افراد دارد، بخشی مهم از مدیریت کلاس است. این جنبه شامل استراتژی‌های انضباطی است که به‌منظور جلوگیری از بدرفتاری دانش‌آموزان به‌کار می‌رود. فرایندهایی چون تعیین قوانین، تعیین ساختار پاداش و فراهم کردن

^۱ Martin

^۲ Glasser

^۳ Gordon

^۴ Weinstein

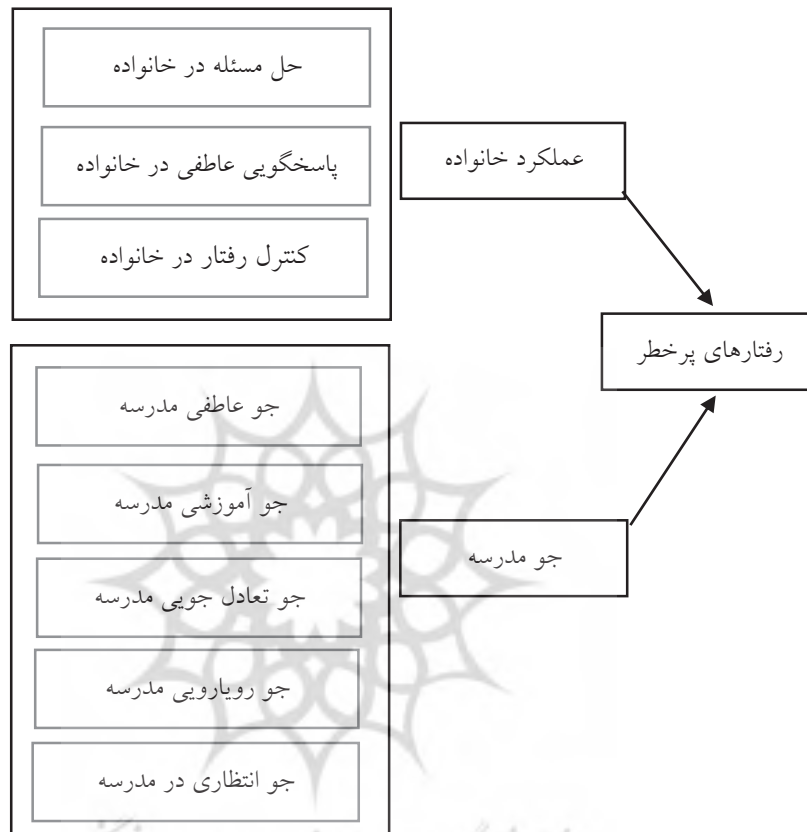
فرصت‌هایی برای «خود-انضباطی» دانش‌آموزان در این حیطه جای دارد. مطالعه‌ی کلاسیک آندرسون^۱ و همکارانش (۱۹۸۰) نشان می‌دهد که تعیین قوانین و اجرای آن‌ها عاملی کلیدی در مدیریت اثربخش کلاس است؛ اما تا وقتی که قوانین با همیاری دانش‌آموزان شکل نگیرد، نمی‌تواند آن‌ها را به پیروی کردن برانگیزد. به عقیده وین استین و میگنانو^۲ (۱۹۹۳) نیز، قوانین انضباطی کلاس باید به شیوه‌ی توافقی و طی مکالمه‌ای دوستانه تهیه شود تا موفقیت به بار آورد. به این ترتیب، ایجاد یک ساختار پاداش اثربخش و تشویق رفتار مناسب دانش‌آموزان ابزاری موثر در منع بدرفتاری است (عالی و امین یزدی، ۱۳۸۷).

به‌علاوه فورت ونگلر (۱۹۸۶) فرهنگ مدرسه را مشتمل بر نگرش‌ها، دیدگاه‌ها و باورهای اعضای مدرسه (اعم از معلم و دانش‌آموز) در زمینه‌های مختلف از قبیل انضباط و انسجام مدرسه، وضوح نقش‌ها، احساس تعلق به مدرسه، احترام به موفقیت، التزام به کیفیت آموزش از جانب پرسنل، روابط حمایت‌گرایانه بین اعضا، تشریک مساعی همه جانبه در حل مسائل مدرسه و موارد دیگر می‌داند (حسین چاری و خیر، ۱۳۸۱).

براساس این چارچوب نظری فرضیاتی درخصوص رابطه‌ی بین حل مسئله در خانواده، پاسخگویی عاطفی در خانواده، کنترل رفتار در خانواده، جو عاطفی در مدرسه، جو آموزشی در مدرسه، جو تعادل‌جویی در مدرسه، جو رویارویی در مدرسه، جو انتظاری در مدرسه و رفتارهای پرخطر براساس فرضیات دو متغیره صورت‌بندی و در مدل تحلیلی زیر نمایش داده شده است:

^۱ Anderson

^۲ Mignano

نمودار ۱. مدل مفهومی تحقیق

فرضیات پژوهش

فرضیات این پژوهش شامل دو دسته فرضیات اصلی و زمینه‌ای است. در فرضیات اصلی رابطه متغیرهای حل مسئله در خانواده، پاسخگویی عاطفی در خانواده، کنترل رفتار در خانواده، جو عاطفی مدرسه، جو آموزشی مدرسه، جو تعادل جویی مدرسه، جو رویارویی مدرسه و جو انتظاری در مدرسه با رفتارهای پرخطر (متغیر وابسته) به صورت فرضیات دو متغیره بیان شده است. همچنین در خصوص عوامل زمینه‌ای: رابطه متغیرهای وضعیت تاهل، رشته تحصیلی،

ملیت، ترتیب تولد فرزندان در خانواده، سطح تحصیلات پدر و وضعیت پدر و مادر با رفتارهای پرخطر دانش‌آموزان، به صورت فرضیات دو متغیره بیان شده است.

روش پژوهش

جامعه‌ی آماری این پژوهش کلیه دانش‌آموزان دختر دبیرستان‌های دولتی دوره‌ی دوم ناحیه دو شهر کرمان در سال تحصیلی ۹۸-۱۳۹۷ بودند که طبق آمار گرفته شده از اداره آموزش و پرورش ناحیه دو استان کرمان برابر با تعداد ۴۳۰۹ دانش‌آموز بود. با استفاده از فرمول کوکران، ۳۵۳ نفر به عنوان نمونه برآورد شد. در این تحقیق از روش پیمایش استفاده شده است.

درخصوص مطالعه‌ی پیمایشی تحقیق، از روش نمونه‌گیری چند مرحله‌ای استفاده می‌شود. یعنی از ترکیبی از شیوه‌ی نمونه‌گیری خوشه‌ای و تصادفی ساده. در این تحقیق از ترکیب روش‌های نمونه‌گیری مذکور در چندین مرحله استفاده می‌شود. بدین منظور در مرحله اول مدارس ناحیه دو شهر کرمان را به‌عنوان جامعه آماری در قالب چند منطقه تقسیم نمودیم و از بین مدارس قرار گرفته در هر منطقه یک مدرسه را به صورت تصادفی ساده انتخاب و پرسشنامه‌ها نیز به صورت تصادفی ساده مطابق با آمار دانش‌آموزان پخش گردید.

اعتبار تحقیق نیز به استفاده از اعتبار سازه برآورد شده است. اعتبار سازه‌ای با ابزار اندازه‌گیری سر و کار دارد و یک چارچوب کلی تئوریک برای این است که وسیله‌ی اندازه‌گیری، مفاهیم و پیش‌فرض‌های تئوری به‌کارگرفته را منعکس می‌کند. اعتبار سازه به این ترتیب استفاده شده است که در مدل اندازه‌گیری ضرایب متغیرهای مشاهده شده بر روی متغیر پنهان، به عنوان اعتبار آن شاخص در نظر گرفته شده است. یعنی هرچه ضرایب حاصله بالا باشد، اعتبار سازه افزایش می‌یابد. برای سنجش روایی تحقیق از آزمون آلفای کرونباخ استفاده شده است. جدول زیر ضرایب آلفای کرونباخ را برای هر کدام از متغیرهای تحقیق نشان می‌دهد:

جدول ۱. ضرایب آلفای کرونباخ برای هر کدام از متغیرهای تحقیق

متغیر	آلفای کرونباخ	تعداد گویه ها
حل مسئله در خانواده	.۷۸۹	۶
پاسخگویی عاطفی در خانواده	.۷۵۸	۵
کنترل رفتار در خانواده	.۷۴۸	۵
جو عاطفی در مدرسه	.۷۰۶	۵
جو آموزشی در مدرسه	.۷۱۲	۵
جو تعادل جویی در مدرسه	.۷۲۷	۴
جو رویارویی در مدرسه	.۷۰۳	۵
جو انتظاری در مدرسه	.۷۰۵	۴
رفتارهای پرخطر	.۹۲۰	۲۲

جدول ۲. تعاریف مفهومی و عملیاتی متغیرهای تحقیق

متغیر	تعریف مفهومی و عملیاتی	منبع
حل مسئله	این بعد مربوط می‌شود به توانایی خانواده در حل مشکلات تا حدی که بتواند کارایی مؤثری داشته باشد. دو نوع مشکل در این سازه مشخص می‌شود؛ ابزاری که مربوط به مسائل عملی و روزمره‌ی زندگی مانند تهیه‌ی غذا، مسکن، پوشاک و تأمین بودجه‌ی خانواده در حد کفایت است و عاطفی که مربوط به احساسات است.	(اله یاری و حسینی، ۱۳۹۳).

زاده محمدی و	۱- ما اکثراً مشکلات روزمره خانواده را با گفت‌وگو حل	
ملک خسروی	می‌کنیم. ۲- خانواده ما معمولاً به تصمیمات خود برای حل	
(۱۳۸۵)	مشکلات عمل می‌کنند. ۳- خانواده ما معمولاً بعد از سعی برای	
	حل یک مشکل، درباره موفقیت‌آمیز بودن یا نبودن آن گفت‌وگو	
	می‌کنند. ۴- ما اکثر ناراحتی‌های عاطفی اعضای خانواده را با	
	گفت‌وگو رفع می‌کنیم. ۵- ما با مشکلاتی که با احساس اعضای	
	خانواده بازی کند، برخورد می‌کنیم. ۶- ما به راه‌های گوناگون	
	حل مشکل فکر می‌کنیم.	
(اله یاری و	در این بعد، چگونگی واکنش عاطفی خانواده در روابطش مورد	
حسینی، ۱۳۹۳)	مطالعه قرار می‌گیرد در مدل مک «کارایی عاطفی در این بعد	
	شامل توانایی خانواده در ابراز دامنه‌ی وسیعی از احساسات	پاسخگویی
	متناسب با موقعیت است».	عاطفی در
زاده محمدی و	۱- اگر کسی در خانواده ما دچار مشکل شود، سایرین هم	خانواده
ملک خسروی	درگیر حل آن می‌شوند. ۲- ما از ابراز محبت به یکدیگر اکراه	
(۱۳۸۵)	داریم. ۳- بعضی از اعضای خانواده ما از لحاظ عاطفی سرد	
	برخورد می‌کنند. ۴- ما احساس محبت خود نسبت به یکدیگر	
	را نشان می‌دهیم. ۵- ما احساسات (غم، شادی، خشم و ...)	
	خود را در خانه راحت و آشکار بروز می‌دهیم.	
(اله یاری و	این بعد مربوط است به قواعدی که خانواده بر اساس آن‌ها	
حسینی، ۱۳۹۳)	گذران امور می‌کند، همچنین شامل میزان تأثیری است که	
	اعضای خانواده بر یکدیگر دارند. خانواده‌ها برای بقا و	
	سازگاری نیاز به شیوه‌هایی دارند که با آن رفتار اعضای خود را	کنترل رفتار
	مهار کنند.	

۱- هرگاه در خانواده ما یک وضعیت اضطراری پیش می‌آید، زاده محمدی و نمی‌دانیم چه بکنیم. ۲- در خانواده ما به آسانی می‌توان مقررات ملک خسروی خانه را زیر پا گذاشت. ۳- ما به هیچ معیار و قانونی پایند (۱۳۸۵) نیستیم. ۴- اعضای خانواده ما برای مقابله با شرایط خطرناک، قواعد خاصی را رعایت می‌کنند. ۵- رفت و آمد خانوادگی در خانواده ما معقول و منطقی است.

ادراک دانش آموزان مدرسه از وضعیت احساسی، روانی و هیجانی‌شان نسبت به عوامل تشکیل دهنده سازمان مدرسه. (خلخالی، ۱۳۷۹)

۱- در مدرسه نباید به دیگران در انجام دادن کارهایشان کمک کنی. شیردل و همکاران
مدرسه
۲- معلمان ناراحتی یک دانش‌آموز را سریع متوجه می‌شوند. ۳- (۱۳۹۴)، زاهد
اگر مشکلی برای یکی از دوستانم پیش بیاید، بچه‌ها با او
همدردی می‌کنند. ۴- اولیا مدرسه احساسات ما را در نظر (۱۳۸۶)، خلخالی
می‌گیرند. ۵- باید در جهت موفقیت خودت تلاش کنی و به (۱۳۷۹)
دیگران توجه نکنی.

ادراک دانش آموزان مدرسه در مورد وضعیت علمی، مهارتی و حرفه‌ای سازمان مدرسه. (خلخالی، ۱۳۷۹)

۱- در مدرسه همه‌ی معلمان به بچه‌ها و مشکلات درسی‌شان شیردل و همکاران
آموزشی
توجه و رسیدگی می‌کنند. ۲- معلمان این مدرسه از سطح علمی (۱۳۹۴)، زاهد
مدرسه
بالایی برخوردارند. ۳- من می‌توانم ایده‌هایم را در کلاس مطرح زاهدانی و الماسی
کنم. ۴- من منابع و کتاب‌هایی را که دارم، در صورت نیاز سایر (۱۳۸۶)، خلخالی
دانش‌آموزان به آن‌ها می‌دهم. ۵- معدل دانش‌آموزان این (۱۳۷۹)
مدرسه بالاست.

ادراک دانش آموزان از وضعیت اداری، مدیریتی و انضباطی (خلخالی، ۱۳۷۹)
سازمان مدرسه

جو عاطفی
مدرسه

جو
آموزشی
مدرسه

جو تعادل	۱- اولیای مدرسه معنای مقررات را برای ما توضیح می‌دهند. شیردل و همکاران
جوویی	۲- همکلاسی‌های من برای دعوا، هر زمان که نیاز باشد آماده‌اند. (۱۳۹۴)، زاهد
مدرسه	۳- سال بالایی‌ها در مدرسه زورگویی می‌کنند. زاهدانی و الماسی
	۴- کلاس‌ها در زمان تعیین شده به طور منظم و کامل تشکیل (۱۳۸۶)، خلخالی می‌شود. (۱۳۷۹)
جو	ادراک دانش آموزان در مورد وضعیت ارتباطی و اجتماعی (خلخالی، ۱۳۷۹)
رویارویی	۱- ما در مدرسه به راحتی با یکدیگر دوست می‌شویم. شیردل و همکاران
مدرسه	۲- ما مشکلاتمان را با سایر دانش‌آموزان، از طریق حرف زدن (۱۳۹۴)، زاهد
	۳- رابطه معلم و دانش‌آموزان مبتنی بر احترام زاهدانی و الماسی
	۴- حتی معلمان هم به یکدیگر احترام می‌گذارند. (۱۳۸۶)، خلخالی
	۵- من از دیگر دانش‌آموزان برای انجام دادن کارهایم کمک (۱۳۷۹) می‌گیرم.
جو	ادراک دانش آموزان از وضعیت هنجاری، اهداف، توقعات و مقاصد سازمان مدرسه (خلخالی، ۱۳۷۹)
انتظاری	۱- من اهداف تکالیف مدرسه را درک می‌کنم. شیردل و همکاران
مدرسه	۲- من سعی می‌کنم تا کارهایی را که در مدرسه انجام می‌شود، (۱۳۹۴)، زاهد
	درک کنم. زاهدانی و الماسی
	۳- من سعی می‌کنم نظر معلمان خود را در زندگی به کار گیرم. (۱۳۸۶)، خلخالی
	۴- من سعی می‌کنم در جهت حل مشکلاتم (عاطفی، خانوادگی) (۱۳۷۹) و... از معلمان خود کمک بخواهم.
رفتارهای پرخطر	امروزه، رفتارهای پرخطر به رفتارهایی گفته می‌شود که (سلمانی و سلامت و بهزیستی نوجوانان، جوانان و سایر افراد جامعه را به همکاران، ۱۳۹۳؛
	خطر می‌اندازد. ادیب‌نیا و همکاران، ۱۳۹۵)

- ۱- اگر به من موادی مثل گراس، تریاک یا اکس تعارف کنند، رد نمی‌کنم. ۲- اگر توی پارتنی‌های دوستانه قرص اکس به من زاده محمدی و تعارف کنند، رد نمی‌کنم. ۳- این روزها تریاک یا حشیش دیگر همکاران (۱۳۹۰) عیب نیست. ۴- آن قدرها هم که می‌گویند قرص اکس مضر احمدی و خدادادی نیست. ۵- من به پارتنی‌ها یا مهمانی‌هایی که در آن مواد مصرف سنگده (۱۳۹۵) می‌شود می‌روم. ۶- مصرف قرص‌های اکس به من شادی و هیجان می‌دهد. ۷- در بین دوستان نزدیک من کسانی هستند که مواد مخدر مصرف می‌کنند. ۸- من وقتی الکل مصرف می‌کنم باعث می‌شود حس بهتری داشته باشم. ۹- بیشتر دوستان من الکل مصرف می‌کنند. ۱۰- من انواع مارک‌های الکل را می‌شناسم. ۱۱- اگر توی یک مهمانی الکل به من تعارف شود، بدم نمی‌آید که امتحان کنم. ۱۲- الکل اعتیادآور نیست. ۱۳- الکل باعث می‌شود آدم سختی‌های زندگی‌اش را فراموش کند. ۱۴- چندین بار با هم سن و سال‌هایم درگیر شده‌ام و کار به فحش، تهدید و زد و خورد کشیده شده است. ۱۵- معمولاً زود از کوره در می‌روم و دعوا راه می‌اندازم. ۱۶- دلم می‌خواهد کسی را که حقم را پایمال کرده است از بین ببرم. ۱۷- از روی عصبانیت چیزهای زیادی را شکسته یا خراب کرده‌ام. ۱۸- بدم نمی‌آید با خودم چاقو حمل کنم. ۱۹- بیشتر دوستان من دوست پسر دارند. ۲۰- برای شناخت جنس مخالف لازم است که آدم دوست پسر داشته باشد. ۲۱- دوست پسر داشتن بد نیست. ۲۲- من تا به حال دوست پسر داشته‌ام.

یافته های پژوهش

از میان ۳۵۳ نفر از دانش آموزان نمونه تحقیق، یافته‌های توصیفی در قالب جدول ۳ ارائه شده است.

جدول ۳. توزیع فراوانی و درصدی پاسخگویان براساس ویژگی‌های فردی

متغیر	شاخص ها	درصد	فراوانی	بیشترین فراوانی (مد)
وضعیت تاهل	مجرد	۹۲/۱	۳۲۵	مجرد
	متاهل	۶/۲	۲۲	
	مطلقه	۰/۸	۳	
	فوت همسر	۰/۸	۳	
رشته تحصیلی	انسانی	۵۳/۵	۱۸۹	انسانی
	تجربی	۳۸/۲	۱۳۵	
	ریاضی	۸/۲	۲۹	
ملیت	ایرانی	۹۰/۷	۳۲۰	ایرانی
	اتباع	۹/۳	۳۳	
ترتیب تولد فرزندان	اول	۴۴/۵	۱۵۷	اول
	فرزندان وسط	۲۴/۱	۸۵	
	آخر	۳۱/۴	۱۱۱	
سطح تحصیلات پدر	سیکل و کمتر	۳۴/۰	۱۲۰	دیپلم
	دیپلم	۳۸/۲	۱۳۵	
	فوق دیپلم و کارشناسی	۲۶/۱	۹۲	
	کارشناسی ارشد و دکتری	۱/۷	۶	

وضعیت	خانواده سالم	۹۰/۱	۳۱۸	خانواده سالم
پدر و	فوت یک یا هر دو	۹/۱	۳۲	
مادر	والدین جدا شده	۰/۸	۳	

با توجه به جدول ۳، ۳۲۵ نفر یعنی ۹۲،۰۷ درصد مجرد، ۶،۲۳ درصد متأهل و بقیه مطلقه و بیوه بوده‌اند. در خصوص رشته تحصیلی ۵۳،۵۴ درصد انسانی، ۳۸،۲۴ درصد تجربی و ۸،۲۲ درصد رشته ریاضی، ۳۲۰ نفر معادل ۹۰،۶۵ درصد ایرانی و ۹،۳۵ درصد اتباع خارجه، ۴۴،۴۸ درصد فرزند اول خانواده، ۳۱،۴۴ درصد فرزند آخر و بقیه جزء فرزندان وسط خانواده بوده‌اند. میزان تحصیلات پدر پاسخگویان برابر با ۳۳،۹۹ درصد سیکل و کمتر، ۳۸،۲۴ درصد دیپلم و درصد باقی مانده مدارج بالاتر را دارا بودند. همچنین وضعیت پدر و مادر پاسخگویان برابر با ۳۱۸ نفر یعنی ۹۰،۰۸ درصد سالم، ۹،۰۷ درصد فوت یک یا هر دو والدین و ۰،۸۵ درصد جدا شده‌اند.

در خصوص توصیف وضعیت عملکرد خانواده، اکثر ارزیابی در حد متوسط (۲/۹۵ از ۵) و در خصوص جو مدرسه، ارزیابی ضعیف (۲/۱۴ از ۵) ارائه شده است. خوشبختانه نتایج مربوط در خصوص رفتارهای پرخطر حاکی از پایین بودن میزان رفتارهای پرخطر در میان دانش‌آموزان دختر خصوصا در مصرف مواد مخدر و الکل گزارش شده است (میانگین کلی ۰/۸۸ از ۵). از طرف دیگر، از پاسخگویان خواسته شد تا به سوالاتی از قبیل: ما از ابراز محبت به یکدیگر اکراه داریم، بعضی از اعضای خانواده ما از لحاظ عاطفی سرد برخورد می‌کنند و... که نشان دهنده متغیر پاسخگویی عاطفی در خانواده بود، پاسخ دهند. نتایج، ارزیابی خوب و در حد متوسطی را نشان داده است (میانگین کل ۱۲/۸۶ از ۵).

نمرات مربوط به متغیر کنترل رفتار در خانواده، ارزیابی در حد متوسطی را گزارش داده است. (میانگین کل ۲/۰۹ از ۴)؛ یعنی از نظر اکثریت پاسخگویان عملکرد خانواده‌ها در زمینه برقراری قوانین و مقررات حاکم بر خانه و معیارهای مشخص برای شرایط مختلف، در حد

متوسطی بوده است. میانگین کلی جو تعادل جویی در مدرسه پاسخگویان که برابر با پرسش‌هایی از قبیل کلاس‌ها در زمان تعیین‌شده به‌طور منظم و کامل تشکیل می‌شود، سال بالایی‌ها در مدرسه زورگویی می‌کنند، اولیای مدرسه معنای مقررات را برای ما توضیح می‌دهند برابر با (۲/۳۴) از ۵) یعنی پایین‌تر از حد متوسط گزارش شده است.

نمرات میانگین کل برای حل مسئله در خانواده از ۴ نمره و جو عاطفی مدرسه، جو آموزشی مدرسه، جو رویارویی مدرسه و جو انتظاری مدرسه از ۵ نمره به ترتیب برابر با (۲/۸۸)، (۲/۴۳)، (۲/۲۴)، (۱/۸۳)، (۱/۸۳) گزارش شده است.

اما درخصوص آمار استنباطی و آزمون فرضیات تحقیق نتایج مندرج در جدول زیر حاصل شد.

جدول ۴. آزمون فرضیات اصلی تحقیق

نتیجه آزمون	سطح معنی داری ^۱ (sig)	ضریب آزمون	نوع آزمون	فرضیه
تایید	۰,۰۰۰	-۰,۳۷۴	پیرسون	حل مسئله در خانواده و رفتارهای پرخطر
تایید	۰,۰۰۰	-۰,۲۰۴	پیرسون	پاسخگویی عاطفی در خانواده و رفتارهای پرخطر
تایید	۰,۰۰۰	-۰/۴۵۶	پیرسون	پرخطر
تایید	۰,۰۰۰	-۰/۲۳۲	پیرسون	کنترل رفتار در خانواده و رفتارهای پرخطر
تایید	۰,۰۰۰	-۰/۲۲۴	پیرسون	جو عاطفی مدرسه و رفتارهای پرخطر
تایید	۰,۰۰۰	-۰/۳۴۵	پیرسون	جو آموزشی مدرسه و رفتارهای پرخطر
رد	۰/۸۶۱	۰/۰۰۹	پیرسون	جو تعادل جویی مدرسه و رفتارهای پرخطر
رد	۰/۵۵۶	-۰/۰۳۱	پیرسون	جو رویارویی مدرسه و رفتارهای پرخطر
				جو انتظاری مدرسه و رفتارهای پرخطر

طبق نتایج حاصله (جدول ۴) از میان فرضیات تحقیق رابطه‌ی جو رویارویی مدرسه (ضریب همبستگی پیرسون برابر با ۰/۰۰۹ و سطح معناداری ۰/۸۶۱) و جو انتظاری مدرسه

^۱ سطح معنی داری قابل قبول برای تایید فرضیه زیر پنج صدم است.

(ضریب همبستگی پیرسون برابر با $0/031-$ و سطح معناداری $0/0556$) با رفتارهای پرخطر به اثبات نرسیده است و فرضیه H_0 را تایید می‌کند و فرضیه H_1 را رد می‌کند. دیگر متغیرهای تحقیق رابطه معناداری را با متغیر وابسته تحقیق دارا هستند. در خصوص فرضیات زمینه‌ای تحقیق نیز نتایج (جدول ۵) به دست آمده است که حاکی از تایید تمامی فرضیات مذکور است.

جدول ۵. آزمون فرضیات زمینه‌ای تحقیق

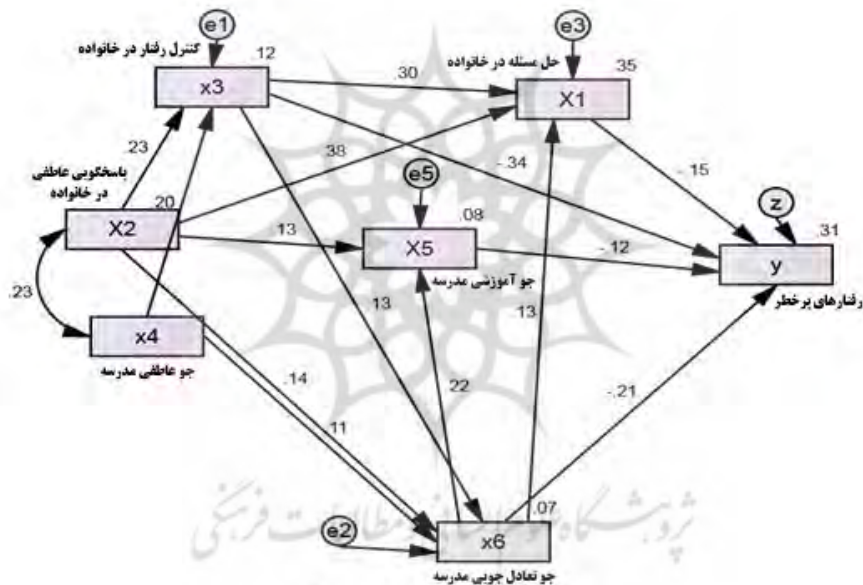
نتیجه آزمون	سطح معنی داری ^۱ (sig)	ضریب آزمون	نوع آزمون	فرضیه
تایید	۰/۰۰۰	۸۸۰/۱۱۵	خی دو	وضعیت تاهل و رفتارهای پرخطر
تایید	۰/۰۰۰	۲۲۹/۶۳۰	خی دو	رشته تحصیلی و رفتارهای پرخطر
تایید	۰/۰۰۰	۱۲۱/۹۱۲	خی دو	ملیت و رفتارهای پرخطر
تایید	۰/۰۰۰	۲۷۱/۸۶۹	خی دو	ترتیب تولد فرزندان و رفتارهای پرخطر
تایید	۰/۰۰۰	-۰/۱۹۱	گاما	سطح تحصیلات پدر و رفتارهای پرخطر
تایید	۰/۰۰۰	۴۵۰/۹۶۵	خی دو	وضعیت پدر و مادر و رفتارهای پرخطر

ارائه مدل مسیر در جهت تبیین عوامل موثر بر رفتارهای پرخطر دانش‌آموزان: به منظور تبیین بهتر عوامل اجتماعی موثر بر رفتارهای پرخطر دانش‌آموزان دختر، مدل مسیر در قالب مدل سازی معادلات ساختاری ارائه شده است که حاکی از برازش مطلوب این مدل با واقعیت است. در این مدل متغیرهای گوناگونی به عنوان متغیرهای مستقل وارد مدل شده‌اند و رابطه آن‌ها با رفتارهای پرخطر بررسی شده است. شاخص‌های برازش مدل ساختاری مسیر

^۱ سطح معنی داری قابل قبول برای تایید فرضیه زیر پنج صدم است.

حاکمی از برازش مطلوب مدل با واقعیت است. ضریب χ^2 دو یا $cmin$ ، برابر با $6/261$ است که با سطح معناداری ($p=0/395$)، معنادار نیست. در مدل سازی این امر بدین معناست که بین داده‌های تحقیق و مدل ارائه شده برازش مطلوبی وجود دارد. در این مدل متغیرهای خطای خارج از مدل با $e1, e2, e3, e5$ و z نمایش داده شده است. دیگر ضرایب برازش مدل که حاکمی از برازش مطلوب مدل است بدین قرارند:

نمودار ۲. مدل مسیر زمینه‌های خانوادگی و آموزشی موثر بر رفتارهای پرخطر

جدول ۶. شاخص‌های برازش مدل ساختاری مسیر

شاخص	برازش خوب	برازش قابل قبول	شاخص	نتیجه ارزیابی
			اندازه‌گیری	شاخص
RMSEA	بین صفر تا ۰/۰۵	۰/۰۵ تا ۰/۰۸	۰/۰۱۱	برازش خوب
NFI	بین ۰/۹۵ تا ۱	۰/۹۰ تا ۰/۹۵	۰/۹۸۵	برازش خوب
RFI	بین ۰/۹۷ تا ۱	۰/۹۵ تا ۰/۹۷	۰/۹۴۶	نزدیک به قابل قبول
CFI	بین ۰/۹۷ تا ۱	۰/۹۵ تا ۰/۹۷	۰/۹۹۹	برازش خوب
GFI	بین ۰/۹۵ تا ۱	۰/۹۰ تا ۰/۹۵	۰/۹۹۵	برازش خوب

جدول ۷. ضرایب استاندارد و غیراستاندارد مدل مسیر تحقیق

ضریب	P	C.R.	S.E.	ضریب	ضریب
رگرسیون				رگرسیون	استاندارد
				غیراستاندارد	
/۲۳۵	***	۴/۵۶۰	/۰۴۲	/۱۹۱	پاسخگویی عاطفی در خانواده
<---					کنترل رفتار در خانواده
/۱۹۹	***	۳/۸۷۴	/۰۳۴	/۱۳۲	جو عاطفی مدرسه
<---					کنترل رفتار در خانواده
/۱۱۱	۰/۴۰	۲/۰۵۷	/۰۴۷	/۰۹۶	جو عاطفی مدرسه
<---					جو تعادل جویی مدرسه
/۱۲۸	۰/۱۹	۲/۳۴۶	/۰۷۲	/۱۶۸	کنترل رفتار در خانواده
<---					جو تعادل جویی مدرسه
/۱۴۳	۰/۰۸	۲/۶۳۶	/۰۵۸	/۱۵۳	پاسخگویی عاطفی در خانواده
<---					جو تعادل جویی مدرسه

حل مسئله در خانواده	<---	پاسخگویی عاطفی در خانواده	/۴۰۷	/۰۴۸	۸.۴۰۸	***	/۳۸۰
جو آموزشی مدرسه	<---	جو تعادل جویی مدرسه	/۲۳۰	/۰۵۶	۴.۱۲۵	***	/۲۱۶
حل مسئله در خانواده	<---	کنترل رفتار در خانواده	/۳۹۴	/۰۵۹	۶.۶۳۲	***	/۳۰۰
جو آموزشی مدرسه	<---	پاسخگویی عاطفی در خانواده	/۱۴۹	/۰۶۰	۲.۴۹۱	/۰۱۳	/۱۳۰
حل مسئله در خانواده	<---	جو تعادل جویی مدرسه	/۱۳۵	/۰۴۴	۳.۰۳۷	/۰۰۲	/۱۳۴
رفتارهای پرخطر	<---	حل مسئله در خانواده	-/۶۹۶	/۲۳۳	-۲/۹۸۸	/۰۰۳	-/۱۵۱
رفتارهای پرخطر	<---	کنترل رفتار در خانواده	-۲/۰۷۳	/۲۹۹	-۶/۹۲۳	***	-/۳۴۱
رفتارهای پرخطر	<---	جو تعادل جویی مدرسه	-/۹۶۰	/۲۱۸	-۴/۳۹۸	***	-/۲۰۸
رفتارهای پرخطر	<---	جو آموزشی مدرسه	-/۵۳۸	/۱۹۹	-۲/۷۰۷	/۰۰۷	-/۱۲۴

همان‌طور که جدول ۷ نشان می‌دهد بالاترین ضریب تاثیر غیرمستقیم را متغیر پاسخگویی عاطفی در خانواده و پس از آن کنترل رفتار در خانواده با رفتارهای پرخطر دانش‌آموزان دختر داشته است. از طرف دیگر بین کنترل رفتار در خانواده و رفتارهای پرخطر بالاترین ضریب مستقیم و معکوس وجود دارد. هر اندازه کنترل رفتار در خانواده بالا رود، به همان اندازه رفتارهای پرخطر کاهش می‌یابد. در روابط ارائه شده در مدل نقش متغیرهای مربوط به خانواده بسیار حائز اهمیت است. یعنی هر اندازه عملکرد خانواده بهتر و موثرتر باشد، به همان اندازه می‌توان انتظار داشت که رفتارهای پرخطر کاهش یابد.

همان‌طور که در نمودار ۲ مشاهده می‌شود، متغیرهای جو عاطفی مدرسه و پاسخگویی عاطفی در خانواده به عنوان متغیرهای مستقل در نمودار مشخص شده‌اند. این متغیرها که خود دارای هم‌تغییری (کوواریانس) با یکدیگر بوده‌اند از طریق تاثیراتی که بر متغیرهای واسطه (از جمله کنترل رفتار در خانواده، جو آموزشی مدرسه و جو تعادل جویی مدرسه) دارند بر رفتارهای پرخطر تاثیرگذارند. نکته مهم این است که این متغیرهای مستقل خود به تنهایی تاثیر مستقیمی بر رفتارهای پرخطر ندارند.

پاسخگویی عاطفی در خانواده منجر به کنترل رفتار در خانواده می‌گردد و کنترل رفتار در خانواده از طریق تاثیرگذاری بر حل مسئله در خانواده منجر به کاهش رفتارهای پرخطر می‌شود. این نکته در خصوص جو عاطفی مدرسه نیز صدق می‌کند. این جو عاطفی از طریق تاثیری که بر کنترل مطلوب رفتار در خانواده دارد و همچنین از طریق تاثیری که بر جو تعادل جویی مدرسه دارد رفتارهای پرخطر را کاهش می‌دهد.

بحث و نتیجه‌گیری

در این پژوهش میزان رفتارهای پرخطر دانش‌آموزان و عوامل خانوادگی و آموزشی موثر بر آن در میان دختران دبیرستان‌های دوره دوم ناحیه دو شهر کرمان بررسی شد. در بخش نظری با استفاده از تئوری‌های مورد نیاز در هر زمینه، به ابعاد و عوامل موثر بر موضوع توجه شده است. در این تحقیق با استفاده از فرمول کوکران ۳۵۳ نفر از دانش‌آموزان به عنوان نمونه تحقیق از جامعه آماری ۴۳۰۹ نفری دانش‌آموزان دبیرستان‌های ناحیه دو شهر کرمان انتخاب شده‌اند. نتیجه مهمی که از بررسی این افراد حاصل شد این است که خوشبختانه رفتارهای پرخطر دانش‌آموزان ناحیه دو شهر کرمان پایین‌تر از حد متوسط است. نتایج به دست آمده در این تحقیق با نتایج تحقیقات صاحب‌دل و همکاران (۱۳۹۳)، رادمهر و همکاران (۱۳۹۷)، مختارنیا و همکاران (۱۳۹۵)، اسدی و همکاران (۱۳۹۰)، ابراهیم بابایی و همکاران (۱۳۹۶)، پرویزی و همکاران (۱۳۹۰)، رحمتی نجارکلایی و همکاران (۱۳۹۰)، زاده محمدی و

احمدآبادی (۱۳۹۰)، ادیب نیا و همکاران (۱۳۹۵)، اسماعیل زاده و همکاران (۱۳۹۳)، در بخش تحقیقات لاتین با تحقیقات ویگونا و همکاران (۲۰۱۸)، چاه و همکاران (۲۰۱۹)، فلورنس و همکاران (۲۰۲۰)، رامراخا و همکاران^۱ (۲۰۰۷)، پاپ و همکاران^۲ (۲۰۱۰)، پلنتی و همکاران^۳ (۲۰۱۴)، گون و همکاران (۲۰۱۳) مطابقت و همخوانی دارد. سوال اینجاست که چه عوامل خانوادگی و آموزشی‌ای باعث بروز این نتایج خوشایند در میان دانش‌آموزان ناحیه دو کرمان شده است؟

یکی از مهم‌ترین نتایجی که در تحقیق پیش رو به اثبات رسیده است این موضوع است که کنترل رفتار در خانواده تاثیر مستقیم و معکوس (۳۴۱-) بر رفتارهای پرخطر دانش‌آموزان دارد. در تبیین این موضوع نظریه مک مستر، توجیه مناسبی را ارائه می‌کند. این نظریه همان‌طور که اشاره شد مربوط به ویژگی‌های منظومه‌ی خانواده و برخوردهای سیستمی و تبادلی اعضای خانواده است و برای بررسی ارتباط وضعیت عملکردی خانواده با میزان بروز رفتارهای پرخطر در دانش‌آموزان مناسب است. در این مدل عملکرد کلی خانواده شامل ابعاد مختلفی است. قانونمندی در خانواده یکی از عوامل ششگانه‌ای است که بر رفتارهای پرخطر تاثیرگذار است. یعنی هرچه در محیط خانواده دانش‌آموز مقررات و قوانین با قاطعیت بیشتری اجرا شود و افراد خانواده برای قوانین احترام بیشتری قائل باشند به همان اندازه دانش‌آموز در محیط مدرسه رفتارهای پرخطر کمتری را از خود بروز می‌دهد. از طرف دیگر پاسخگویی عاطفی خانواده نیز طبق همین نظریه، تاثیر بسزایی بر رفتارهای پرخطر دانش‌آموزان دارد. همان‌طور که پیش از این اشاره شد، پاسخگویی عاطفی، توانایی خانواده را در ابراز دامن‌دهی وسیعی از احساسات متناسب با موقعیت شامل می‌شود مواردی از جمله: روابط احساسی گرم در بین اعضای خانواده، همدلی و همکاری بین اعضای خانواده که این موارد می‌توانند در صورتی که خانواده

¹ ramrakha

² pope

³ Plenty

ملزم به بروز آن باشد از رفتارهای پرخطر دانش آموزان در مدرسه و همچنین در جامعه را جلوگیری کند.

یکی دیگر از متغیرهای تاثیرگذار بسیار مهم دیگر بر رفتارهای پرخطر، متغیر جو تعادل جویی مدرسه است. به این معنی که ادراک دانش آموزان از وضعیت اداری، مدیریتی و انضباطی مدرسه تاثیر بسزایی (۲۰۸/-) بر رفتارهای پرخطر آنان دارد. این متغیر تا آنجا اهمیت دارد که متغیرهای دیگری از جمله: جو عاطفی مدرسه، کنترل رفتار در خانواده، پاسخگویی عاطفی در خانواده از طریق این متغیر تاثیر غیرمستقیمی بر کاهش رفتارهای پرخطر بر جای می‌گذارند. یعنی می‌توان گفت که جو تعادل جویی مدرسه را می‌توان به‌عنوان یک پل ارتباطی مهم بین جامعه و خانواده با مدرسه دانست که می‌تواند منجر به بروز یا جلوگیری از رفتارهای پرخطر دانش‌آموزان گردد.

همان‌طور که پیش از این اشاره شد طبق نظریه فورت ونگلر (۱۹۸۶) فرهنگ مدرسه که مشتمل بر: نگرش‌ها، دیدگاه‌ها و باورهای اعضای مدرسه (اعم از معلم و دانش‌آموز) در زمینه‌های مختلف از قبیل انضباط و انسجام مدرسه، وضوح نقش‌ها، احساس تعلق به مدرسه، احترام به موفقیت، التزام به کیفیت آموزش از جانب پرسنل، روابط حمایت‌گرایانه بین اعضا، تشریک مساعی همه جانبه در حل مسائل مدرسه و موارد دیگر است باعث می‌شود که دانش‌آموزان مرتباً این باورها و ارزش‌ها را در ذهن خود مورد بررسی قرار دهند و براین اساس رفتارهای آتی خود را شکل دهند.

از طرف دیگر متغیر حل مسئله در خانواده، هم به صورت مستقیم با تاثیری برابر با (۱۵۱/۰-) و هم به‌عنوان یک متغیر واسطه غیرمستقیم بین متغیرهای: کنترل رفتار در خانواده (۳۰۰/۰)، پاسخگویی عاطفی در خانواده (۳۸۰/۰)، جو تعادل جویی مدرسه (۱۳۴/۰) نقش بسیار موثری بر کاهش رفتارهای پرخطر دانش‌آموزان دارد.

با توجه به اینکه یکی از نتایج مهم تحقیق تاثیر کنترل رفتار در خانواده بر رفتارهای پرخطر دانش‌آموزان بود پیشنهاد می‌گردد تلاش شود تا سطح کنترل فرزندان در خانواده افزایش یابد. اما این کنترل به گونه‌ای نباشد که منجر به سخت‌گیری‌های مستبدانه و آزاردهنده شود. یکی

از راهکارهای مناسب در این زمینه این است که کلاس‌ها و کارگاه‌هایی جهت افزایش مهارت‌های زندگی خانواده‌ها برگزار گردد. علاوه بر این قرار دادن برنامه‌های تفریحی، فرهنگی و آموزشی می‌تواند در جهت بالا بردن همبستگی خانواده و افزایش جو عاطفی موثر باشد. همچنین با توجه به اهمیت جو تعادل جویی، تدوین برنامه منظم و مقررات انضباطی برای مدارس و پایبندی تمام عوامل مدرسه و دانش‌آموزان به آن همراه با فضای همدلی می‌تواند بسیار حائز اهمیت باشد.

منابع

- ابراهیم بابایی، فریبا؛ حبیبی، مجتبی؛ نجاتی، وحید؛ قدرتی، سعید و کشاورز گرامی، قاسم. (۱۳۹۶)، پیش‌بینی رفتار پرخطر در افراد مبتلا به HIV براساس عملکرد خانوادگی: با در نظر گرفتن متغیرهای میانجی سبک زندگی و تصمیم‌گیری پرخطر. *مجله آموزش و سلامت جامعه*، ۴ (۲)، ۱۸-۲۷.
- ادیب‌نیا، فائزه؛ احمدی، عبدالجواد و موسوی، سیدعلی محمد. (۱۳۹۵)، مروری بر علل گرایش به رفتارهای پرخطر در نوجوانان. *فصلنامه سلامت اجتماعی و اعتیاد*، ۳ (۹)، ۱۱-۳۶.
- اسدی، مسعود؛ رضایی نژاد، سالار و میری، میرنادر. (۱۳۹۰). رابطه‌ی مذهب‌گرایی و عوامل جمعیت‌شناختی با گرایش به خشونت و رفتار جنسی پرخطر در دانشجویان دختر و پسر. *زن و مطالعات خانواده*، ۳ (۱۲)، ۱۳-۲۵.
- اسماعیل زاده، هاجر؛ اسدی، مسعود؛ میری، میرنادر و کرامتکار، مریم. (۱۳۹۳). بررسی شیوع رفتارهای پرخطر در بین نوجوانان شهر قزوین در سال‌های ۱۳۹۰-۹۱. *فصلنامه‌ی اپیدمیولوژی ایران*، ۱۰ (۳)، ۷۵-۸۲.
- اعتمادی، احمد؛ قلی‌زاده، حسین؛ بیرامی، منصور و سیدمهدوی اقدم، میرروح اله. (۱۳۹۲). مقایسه کارکردهای خانوادگی بیماران وسواسی-اجباری و افسرده با افراد سالم بر اساس مدل مک‌مستر. *زن و مطالعات خانواده*، ۵ (۱۹)، ۷-۲۱.
- اله‌یاری، طلعت و حسینی، نامدار. (۱۳۹۳) ارتباط عملکرد خانواده با رفتارهای نندالیستی (خرابکارانه) دانش‌آموزان در شهر جوانرود استان کرمانشاه. *فصلنامه‌ی مطالعات توسعه اجتماعی-فرهنگی*، ۲ (۱)، ۵۳-۶۷.
- پرویزی، سرور؛ احمدی، افضل‌الله و پور اسدی، حسین. (۱۳۹۰)، زمینه‌های اجتماعی سلامت نوجوانان: پژوهش کیفی. *نشریه پرستاری ایران*، ۲۴ (۶۹)، ۸-۱۷.

- حسین چاری، مسعود و خیر، محمد. (۱۳۸۱). بررسی جو روانی-اجتماعی کلاس به‌عنوان یکی از مؤلفه‌های فرهنگ مدرسه. *مجله‌ی علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه شهید چمران اهواز*، ۹(۳-۴)، ۲۵-۴۲.
- خلخال، علی. (۱۳۷۹). ارائه چارچوب نظری برای تشخیص جو مدرسه، *فصلنامه تعلیم و تربیت (آموزش و پرورش)*، ۶۲(۶۲)، ۷۸-۱۰۲.
- رادمهر، فرشته و حسین خانزاده، عباسعلی. (۱۳۹۷). نقش مهارت‌های حل مسئله و خودکارآمدپنداری در تبیین رفتارهای پرخطر دانش‌آموزان، *فصلنامه سلامت روان کودک*، ۵(۳)، ۱۵۷-۱۶۹.
- رحمتی نجارکلائی، فاطمه؛ نیکنای، شمس‌الدین؛ فرمانبر، ربیع‌اله؛ احمدی، فضل‌اله و جعفری محمدرضا. (۱۳۹۰). خانواده و نقش آن در بروز رفتارهای پرخطر ایدز: یک مطالعه کیفی. *مجله دانشگاه علوم پزشکی گیلان*، ۲۰(۷۷)، ۶۹-۸۰.
- زاده محمدی، علی؛ احمدآبادی، زهره و حیدری، محمود. (۱۳۹۰). تدوین و بررسی ویژگی‌های روانسنجی مقیاس خطرپذیری نوجوانان ایرانی. *مجله روانپزشکی و روانشناسی بالینی ایران*، ۱۷(۳)، ۲۱۸-۲۲۵.
- زاهد، سعید و الماسی، مسعود. (۱۳۸۶). بررسی عوامل جامعه‌پذیری مرتبط با گرایش دانش‌آموزان به رفتار بزهکارانه، مطالعه موردی؛ مقایسه مناطق حاشیه‌نشین و غیر حاشیه‌نشین شهر ایلام. *مطالعات امنیت اجتماعی*، شماره ۱۱ و ۱۲، ۷۱-۹۰.
- سلمانی، بهزاد و همکاران، (۱۳۹۳)، بررسی نقش صفات شخصیتی (وظیفه‌شناسی، سازگاری و هیجان‌خواهی) در رفتارهای پرخطر. *فصلنامه تازه‌های علوم شناختی*، ۱۶(۱)، ۱-۱۰.
- سلیمانی‌نیا، لیلا. (۱۳۸۶). تفاوت‌های جنسیتی نوجوانان در ارتکاب انواع رفتارهای پرخطر. *فصلنامه مطالعات جوانان*، شماره ۸ و ۹، ۷۳-۸۶.
- شیردل، الهام و انجم شعاع، فاطمه و شیردل، حمید. (۱۳۹۴). رابطه بین جو مدرسه و تمایل به بزهکاری دختران دبیرستانی شهر کرمان. *فصلنامه خانواده و پژوهش*، شماره ۲۶، ۶۸-۸۵.

- صاحب‌دل و همکاران. (۱۳۹۲). بررسی تاثیر آموزش مهارت های ارتباطی به مادران بر کاهش رفتارهای پرخطر فرزندان معتاد. پژوهش‌های روتن شناسی بالینی و مشاوره دانشگاه فردوسی مشهد، ۳(۲)، ۶۵-۸۰.
- طالب زاده نویریان، محسن؛ صدق پور بهرام، صالح و کرامتی، انسی. (۱۳۸۷). بررسی تاثیر جو اجتماعی مدارس متوسطه بر پرورش مهارت‌های اجتماعی دانش آموزان. فصلنامه مطالعات درسی، ۳(۸)، ۲۳-۴۶.
- عالی، آمنه و امین یزدی، امیر. (۱۳۸۷). تاثیر ویژگی های معلم بر سبک های مدیریت کلاس. فصلنامه تعلیم و تربیت (آموزش و پرورش)، ۲۴(۹۳)، ۱۰۳-۱۳۵.
- عطادخت، اکبر؛ رنجبر، محمدجواد؛ غلامی، فائزه و نظری، طوبی. (۱۳۹۲). گرایش دانشجویان به رفتارهای پرخطر و ارتباط آن با متغیرهای فردی-اجتماعی و بهزیستی روان شناختی. فصلنامه‌ی سلامت و مراقبت، ۱۵(۴)، ۵۰-۵۹.
- فیروزی، منیژه. (۱۳۹۶). آکسیتیمیا و ادراک تنهایی زنگ خطری برای گرایش دختران به رفتارهای پرخطر. فصلنامه مطالعات اجتماعی روانشناختی زنان، ۱۵(۳)، ۱۸۹-۲۱۲.
- کرد، مژگان؛ عطاران، محمد و منصوریان، یزدان. (۱۳۹۱). بررسی تجربه‌ی دبیران زن از ایفای هم زمان نقش کار-خانواده و تاثیر آن بر چگونگی تدریس آن‌ها. فصلنامه مطالعات اجتماعی روانشناختی زنان، ۱۰(۱)، ۱۲۵-۱۴۸.
- کرمانی مامازندی، زهرا؛ نجفی، محمود و اکبری بلوطبنگان، افضل. (۱۳۹۶). مقایسه‌ی قلدری، نزاع، اضطراب، استرس و افسردگی در دو گروه دختران با و بدون افکار خودکشی. فصلنامه مطالعات اجتماعی روانشناختی زنان، ۱۵(۴)، ۷۹-۹۹.
- ماسن، هنری پاول؛ کانجر، جان‌جین‌وی؛ هوستون، آلتاکارول و کیگان، جروم. (۱۳۸۰). رشد و شخصیت کودک، ترجمه مهشید یاسایی، تهران: انتشارات مرکز.
- مختارنیا، ایرج؛ زاده محمدی، علی و حبیبی، مجتبی. (۱۳۹۵). رابطه‌ی تعارضات بین والدینی و گرایش به رفتارهای پرخطر: نقش میانجی شدت تعارضات والد-نوجوان. مطالعات زن و خانواده، ۴(۲)، ۱۰۱-۱۳۰.

نیک منش، زهرا؛ خسروی، زهره؛ کیامنش، علیرضا، بنی جمال، شکوه السادات و کاظمی، یحیی (۱۳۸۹). عوامل مؤثر بر رفتارهای پرخطر نوجوانان. *مجله علوم رفتاری*، ۴ (۳)، ۲۳۳-۲۳۹.

- Aali, A., & Amin Yazdi, S. A. (2008). The effect of teacher characteristics on classroom management styles. *Journal of education and training*, 24 (93), 103-135. [Text in Persian]
- Adib Neia, F., Ahmadi, A., & Mousavi, S. A. M. (2016). A review of the causes of the tendency to high-risk behaviors in adolescents. *Social Health & Addiction*, 3(9), 11-36. [Text in Persian]
- Allah Yari, T., & Hosseini, N. (2014). Relationship between family functioning and high school student's vandalistic behaviors in Javanrood city. *Quarterly Journal of Socio - Cultural Development Studies*, 3(1), 53-67. [Text in Persian]
- Asadi, M., Rezaeinejad, S., & Miri, M. (2011). The relationship between religiosity and demographic factors with a tendency to violence and high-risk sexual behavior in male and female students. *Journal of Women and Study of Families*, 3(12), 13-25. [Text in Persian]
- Atadokht, A., Ranjbar, M. J., Gholami, F., & Nazari, T. (2013). Students drive towards risk-taking behaviors and its relationship with demographic variables and psychological well-being. *Journal of Health and Care*, 15(4), 50-59. [Text in Persian]
- Brook, J. S., Brook, D. W., De La Rosa, M., Whiteman, M., Johnson, E., & Montoya, I. (2001). adolescent illegal drug use: the impact of personality, family and environmental factors. *Behavioral Medicine*, 24 (2), 183-203.
- Cheah, Y. K., Lim, H. K., Kee, Ch. (2019). Personal and family factors associated with high-risk behaviors among adolescents in Malaysia. *Journal of Pediatric Nursing*, 48, 92-97.
- Dakof, G. A., Tejada, M., & Liddle, H. A. (2001). Predictors of engagement in adolescent drug abuse treatment. *the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 40(3), 274-81.
- Ebrahim Babaei, F., Habibi Asgarabad, M., Nejati, V., Ghodrati, S., & Keshavarz Gerami, G. (2017). Prediction of risk behaviors in HIV-infected patients based on family functioning: The mediating roles of lifestyle and risky decision making. *J Education Community Health*, 4(2), 18-27. [Text in Persian]

- Esmailzadeh, H., Asadi, M., Miri, M. N., & Keramatkar, M. (2014). Prevalence of high risk behaviors among high school students of Qazvin in 2012. *Irje*, 10 (3), 75-82. [Text in Persian]
- Etemadi, A., Gholizadeh, H., Beyrami, M., & Seyyed Mahdavi Aqdam, M. R. (2013). Comparison of familial functions of obsessive-compulsive and depressed patients with healthy individuals based on McMaster model. *Women and Family Studies*, 5 (19), 7-21. [Text in Persian]
- Firoozi, M. (2017). Alexithymia and perceived loneliness: An alarm for girls' tendency to high-risk behaviors. *Quarterly Journal of Women's Studies Sociological and Psychological*, 15(3), 189-212. [Text in Persian]
- Flores, J., Swartz, P., Karen L., Elizabeth, A., Stuart. W., & Holly C. (2020). Co-occurring risk factors among U.S. high school students at risk for suicidal thoughts and behaviors. *Journal of Affective Disorders*, 266, 743-752.
- Geven, S., Weesie, J., & Van Tubergen, F. (2013). The influence of friends on adolescent's behavior problems at school: The role of ego, alter and dyadic characteristics. *Social Networks*, 35, 583-592.
- Goldberg, L. R. (1999). A broad-bandwidth, public domain, personality inventory measuring the lower-level facets of several five-factor models. *Personality psychology in Europe*, 7(1), 7-28.
- Hossein Chari, M., & Khayyer, M. (2002). Investigating the psychosocial climate of the classroom as a component of school culture. *Journal of Educational Sciences and Psychology*, 3(3&4), 25-42. [Text in Persian]
- Kermani Mamazandi, Z., Najafi, M., & Akbari Balutbangan, A. (2018). A comparison of bullying, victimization, conflict, anxiety, stress and depression in two groups of girls with and without suicidal ideation. *Quarterly Journal of Women's Studies Sociological and Psychological*, 15(4), 79-99. [Text in Persian]
- Khalkhali, A. (2000). Provide a theoretical framework for identifying school climate. *Journal education and training*, 62, 77-102. [Text in Persian]
- Kord, M., Attaran, M., & Mansourian, Y. (2012). Female teachers' experiences of performing concurrent roles at work and home studying its effects on their teaching. *Journal of Women Social and Psychological Studies*, 10(1), 125-148. [Text in Persian]
- Mason, H. P., Conjure, J., Houston, A. C., Keegan Keegan, J. (2011). Child development and personality. Mahshid Yasai. Tehran: Noor Publishing. [Text in Persian]

- Mokhtarnia, I., Mohammadi Zadeh, A., & Habibi, M. (2016). The Relationship between inter parenting conflict and tendency to risky behaviors: The mediator role of conflict. *Journal of Woman and Family Studies*, 4(2), 101-130. [Text in Persian]
- Nick Manesh, Z., Khosravi, Z., Kiamansh, A., Bani Jamali, Sh. S., & Kazemi, Y. (2010). Factors affecting adolescent risky behaviors. *Journal of Behavioral Sciences*, 4(3), 233-239. [Text in Persian]
- Ozer, E. M. (2003). America's adolescents: Are they healthy? National Adolescent Health Information Center, Division of Adolescent Medicine, Department of Pediatrics and Institute for Health Policy Studies, School of Medicine, University of California, San Francisco.
- Parvizi, S., Ahmadi, F., & Pourasadi, H. (2011). A qualitative study on social predisposing factors of adolescents' health. *Iran Journal of Nursing*, 24 (69), 8-17. [Text in Persian]
- Plenty, S., Osteberg, V., Almquist, Y. B., Augustine, L., & Modin, B. (2014). Psychosocial working conditions. *Journal of Adolescence*, 37(4) , 407-417.
- Pope, R. C., Wallhagen, M., & Davis, H. (2010). The social determinants of substance abuse in African American baby boomers: Effects of family, media images, and environment. *Journal of Transcultural Nursing*, 21(3), 246-256.
- Radmehr, F., & Hossein Khanzadeh, A. (2018). A. the role of problem solving skills and self-efficiency in explaining the high risk behaviors of students. *Quarterly Journal of Child Mental Health* , 5(3) , 157-169. [Text in Persian]
- Rahmati Najari Kolaei, F., Niknami, S., Amin Shokravi, F., Farmanbar, R., Ahmadi, F., & Jafari, M. (2011) . Family system and its effects on HIV/aids high risk behaviors: A qualitative study. *jour guilan uni med sci*. 20(77), 69-80. [Text in Persian]
- Ramrakha, S., Bell, M. L., Paul, C., Dickson, N., Moffitt, T. E., & Caspi, A. (2007). Childhood behavior problems linked to sexual risk taking in young adulthood: A birth cohort study. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 46(10), 1272-9.
- Sahebdel, H., Asadi, M., & Shakoori, Z. (2013). Investigating the effect of communication skills training on mothers on reducing the risky behaviors of addicted children. *Clinical Psychology Research and Counseling*, 3(2), 65-80. [Text in Persian]

- Salmani, B., Hasani, J., & Arianna Kia, E. (2014). Evaluating the role of personality traits (Consciousness, Agreeableness and Sensation Seeking) in risky behaviors. *Advances in Cognitive Sciences*, 16(1), 1-10. [Text in Persian]
- Shirdel, E., Anjom Shoa'a, F., & Shirdel, H. (2015). The relationship between school climate and tendency toward delinquency among high school girls in Kerman. *Quarterly Journal of Family and Research*, 12(1), 67-86. [Text in Persian]
- Slusky, R. I. (2004). Decreasing High-risk Behavior in Teens. *Healthcare Exclusive*, 19(1), 47-63.
- Soleimani Nia, L. (2007). Adolescent gender differences in the type of risky behaviors. *Youth Studies*, (8&9), 73-86. [Text in Persian]
- Talebzadeh Nobarian, M., Saleh Sadeghpour, B., & Keramati, E. (2008). Investigating the effect of social school atmosphere on the development of students' social skills. *Curriculum studies*, 3(8), 23-46. [Text in Persian]
- Ozechowski, T. J., & Liddle, H. A. (2000). Family-based therapy for adolescent drug abuse: Knowns and unknowns. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 3(4), 269-298.
- Wiguna, T., Ismail, R., Irawati, S. R., Rahardjo, N. W., Kaligis, F., Limawan, A., & Hendarmo, P.R. (2018). The gender discrepancy in high-risk behaviour outcomes in adolescents who have experienced cyberbullying in Indonesia. *Asian Journal of Psychiatry*, 37, 130-135.
- Zadeh Mohammadi, A., Ahmadabadi, Z., & Heidari, M. (2011). Construction and assessment of psychometric features of Iranian adolescents risk-taking scale. *IJPCP*, 17(3), 218-225. [Text in Persian]
- Zahed, S., & Almasi, M. (2007). Investigating the socialization factors related to students' tendency to delinquent behavior - Case study; Comparison of marginal and non-marginal areas of Ilam city. *Social Security Studies*, (11&12), 71-90. [Text in Persian]

Investigating the rate of high-risk behaviors and measuring the family and educational factors affecting it in female students of Kerman

Seyede Mina Kouhbananinejad¹
Alireza Sanatkah^{2*}

Abstract

The current study examines the extent of students' high-risk behaviors and analyzes family and educational factors that influence the conduct of these behaviors in high school girl students in Kerman City (District 2) for the academic year 1397-1398. The family role and the school environment are regarded as social and educational variables. The statistical population of the study is consisted of 4309 people out of which 353 are selected as sample by cluster and a simple random sampling method. The statistical population of the study consists of 4309 people out of whom 353 were selected through cluster random sampling method. The statistical analysis was carried out using SPSS23 and AMOS22. The results indicated that the emotional responsiveness and behavior control in the family (with standardized regression coefficients 0.380 and 0.300) had the highest indirect effect on high risk behaviors of girl students respectively. The results indicated that the variables of emotional responsiveness and behavioral control in the family (with standardized regression coefficients of 0.380 and 0.300) had the highest indirect effects on high-risk behaviors of students. The behavioral control in the family showed the highest effect on high-risk behaviors with a regression

---

¹. M. A. in Sociology, Department of Sociology, Islamic Azad University of Kerman

². Assistant Professor, Department of Sociology, Islamic Azad University of Kerman,

* Corresponding Author: asanatkah@yahoo.com

Submit Date: 2019.10.06

Accept Date: 2020.02.20

DOI: 10.22051/JWSPS.2020.28645.2106

coefficient of -0.34. Despite the low level of high-risk behavior of the student, the school and family had a positive effect on the reduction of high-risk behaviors.

Keyword:

High-Risk Behaviors. Educational Factors. Family Factors. Family. Students

